

ÅRET MED LÄNSMUSEET

2023

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM

Foto: Sofie Jarl, Albin Hovlin, Åsa Rosén,
Judith Kirkhoff, Eskil Laago, Mikael Nordström,
Frida Hultén
Grafisk form: Åsa Rosén
Infografik: Madeleine Svedberg

© 2024 Jönköpings läns museum

Innehåll

Ett länsmuseum som utmanar och berör	4
En grundsten för demokratin	5

MÅNGFALD, BREDD & DJUP

Måleri, graffiti & broderade tv-spel	6
Gratis bussresor för 100 skolklasser	6
Samtal om värderingar	8
Skapandeprocesser för feriearbetarna	8
Omtäckta workshops	8
Kreativt kring normer	8

TILLGÄNGLIGHET & LÄNSNÄRVARO

Filmer som når ut	10
Kultur för fingrar och öron	10
Bauers digitala brev	10
Länets historia – på plats & digitalt	10
Upptäck nya smultronställen	12

KUNSKAPSUPPBYGGNAD

Medeltidsstaden	13
För kommande generationer	13
Arkitektur i platta paket	15
Kulturmiljöunderlag	16

SAMHÄLLETS MINNE

Transparens & samarbete	18
Gallring	18
Depositioner	18
Vad är en kulturkanon?	20
Schaktningar vid Kanalgatan	20
Nyförvärv till samlingarna	22

KORT OM ÅRET

Årets resultat	25
Följ oss	26

Ett länsmuseum som utmanar och berör

Inte sällan får vi av besökande från när och fjärran höra att vi har ett fantastiskt länsmuseum - som dessutom är gratis och tillgängligt för alla. Smaka på orden igen: fantastiskt, gratis & tillgängligt!

SOM-institutets förtroendeundersökning som under året presenterats visar att landets museer har ett rekordhøgt förtroende, en förtroendenivå som ingen annan bransch kan mäta sig med. Från länsmuseumets sida gör vi vårt yttersta för att förvalta detta förtroendekapital.

Förutsättningen för en väl fungerande verksamhet är utan tvekan ett väl fungerande internt arbete. Områden som ofta verkar i det tysta, men som är ytterst viktiga för att bibehålla och utveckla kärnverksamheten. Som museichef vill jag passa på att lyfta alla medarbetare som arbetar inom dessa områden vars insatser i slutändan kommer besökare och användare till godo!

Det är med tillförsikt och framtidshopp som vi tar oss an framtidens utmaningar,

och de finns naturligtvis! Exempelvis är behovet av nya och verksamhetsanpassade magasinlokaler skriande. Kompetensöverföring och kompetensförsörjning är andra strategiska områden som innebär både utmaningar och möjligheter.

Till sist vill jag betona lusten i att skapa förutsättningar och att ta del av all verksamhet som sker på länsmuseum, en lust som vi gärna vill dela med oss av. Vi ses på länsmuseum!

Johan Gärskog, länsmuseumschef

En viktig del i länsmuseumets grunduppdrag är att museet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till forskning och fri åsiktsbildning samt kulturupplevelser på allas lika villkor.

Museumets medarbetare strävar dagligen mot att vara en mötesplats där människor med olika bakgrund kan få ny kunskap och nya insikter om vår historia, vår omvärld och också om sig själva. Vi vill verkligen inspirera, samverka och ge plats för olika åsikter och värderingar, utmana och låta besökare bli berörda, ge möjlighet till aktivt deltagande i olika aktiviteter och att göra sin röst hörd!

En grundsten för demokratin

Det var med glädje som jag för ett år sedan antog uppgiften att leda styrelsens arbete och att vi tillsammans fick rollen att vara ambassadörer för museumets verksamhet.

I den tid vi lever i, där sanningar fabriceras utan underliggande fakta, är det av högsta vikt att museerna och arkiven ges möjligheten att vara det gemensamma minnet - en grundsten för vår demokrati.

Inför det kommande året är det min ambition att få en långsiktigt bra lösning på magasinfrågan, och att museet fortsätter utvecklas till det kulturella nav som generationsöverskridande arbetar med kunskap och upplevelse.

Att den specialistkunskap som verkar inom museet även fortsättningsvis ges utrymme att engagera, reta upp, informera och bilda besökaren och medborgarna i länet. Att genom inspel och påverkan till politiken påminna om det gemensamma i våra kulturarv och att de inte skall tas för givna.

Avslutningsvis vill jag tacka styrelsen, stiftarna och museumets medarbetare i engagemanget för vårt gemensamma uppdrag.

**Anders Gustafsson,
ordförande i museumets styrelse**

En mångfald av upplevelser

MÅNGFALD, BREDD & DJUP

Jönköpings läns museum är en regional mötesplats med nationella och internationella förtecken. Ett exempel på det senare är att vi under året sett en trend med mer långväga gäster, även från länder utanför Europa. Många besökare är glatt överraskade över att museet har fri entré och ett så brett utbud.

– Under året har vi producerat en mängd publika program, öppna visningar, livesändningar och utställningar, där vissa även uppmärksammats nationellt. Allt detta har bidragit till att över 140 000 besökare förhoppningsvis har berikats med nya perspektiv och insikter, ny kunskap och ett rikare liv, uttrycker Johan Gärskog, länsmuseumschef.

Måleri, graffiti & broderade tv-spel

Under 2023 arrangerade vi flera konstutställningar där besökare hade möjlighet att ta del av konstnärernas arbetsprocesser. För att bättre förstå ett konstverks betydelse kan det ibland hjälpa till att veta hur ett konstverk skapas.

I början av året ställde Jenny Carlsson Grip, som 2022 fick Åke Andrén konstnärsstipendium, ut på länsmuseum. Jenny är född och uppvuxen på ett jordbrukshemman som i generationer tillhört hennes familj. Hennes storskaliga måleri är som spadtag i jorden där växande och förmultnande möts i kraftfulla famntag. Grip har delvis sin ateljé ute i skogen för att få bäst kontakt med sina motiv. Och i vissa av hennes målningar går det att se trädgrenar och arbetshandskar fästa direkt i målarfärgen.

Till utställningen Respons fick graffitikonstnären Victor Egerbo uppdraget att skapa fyra stora målningar inspirerade av museets naiva konstsamling.

– Vi ville se hur två olika konstdiscipliner kan samverka och ge respons sinsemellan, men samtidigt fungera som åtskilda

konstverk. Egerbo kom vid flera tillfällen till museet för att studera den naiva konstsamlingen, säger Jonas Nilsson, producent konst: – Vid tre tillfällen hade han öppen ateljé, där besökare kunde följa arbetsprocessen. Ett av verken var tolv meter långt och visades på museets fasad, något som uppmärksammades i flera stora dagstidningar!

Utställningen Soft Pixels med konstnären Per Fhager tog plats på museet under hösten. Fhager arbetar med klassiskt heltäckande broderi där han använder sig av motiv från tv-spel som t.ex. Megaman, Super Mario och Bubble Booble i sina verk.

Hans arbetsprocess handlar ofta om hundratals timmar av arbete med händerna. Tavlorna är alla i vitt skilda utföranden med spridning i både teknik och struktur. Gamla tekniker och nästan bortglömda stygn vittnar om att hantverket långt ifrån dött ut i den digitala eran, utan tvärt om snarare ökat i popularitet.

Gratis bussresor för 100 skolklasser

Vårt partnersamarbete med HAGS, Länsförsäkringar och Simonsongruppen har fortsatt varit mycket uppskattat under 2023.

Det har inneburit att över 100 skolklasser från hela länet, fått möjlighet att med gratis bussresor komma till länsmuseum för att ta del av vårt pedagogiska utbud.

Partnerskapet presenterades när vi medverkade under God morgon Jönköping, en återkommande nätverksfrukost på Spira, samt under en nätverkslunch som vi arrangerade tillsammans med Jönköpings kommuns näringslivsavdelning. Både museischef och våra inbjudna partners delade med sig av erfarenheterna kring samarbetet.

Forts. nästa sida.

”

The John Bauer room was like a magical world for small kids! And the art was something adults could appreciate very much. So glad we came. Was a great stop on a long drive and we'll surely do it again.

Besökarröst

Kreativt kring normer

MÅNGFALD, BREDD & DJUP

– Det här blev en upplevelse att dela tillsammans, både barn och vuxna. Vi har kunnat ha bildlektioner (troll) och hemkunskap (trolldeggsfigurer) efteråt som knyter an till vårt besök. Ett stort tack till er som gjorde våra resor och upplevelser möjliga! sammanfattar en pedagog vid anpassad grundskola, när sex klasser från Vetlanda besökte oss.

Samtal om värderingar

Vilka förväntningar finns det på män och vad förlorar en man på att leva upp till dessa förväntningar, det var frågor som lyftes i utställningen Schyssta killar – vad är en schysst kille? av konstnären Linea Matei.

– Med utställningen ville vi skapa ett rum för diskussion och möjlighet att lyfta olika typer av värderingar att prata om vad en schysst kille egentligen är, berättar Vera Zherdev, museipedagog och utställningens producent.

Schyssta killar var välbesökt av skolklasser och unga, men även vuxna och äldre var nyfikna på innehållet. Konstnären Linea Matei höll även i en kreativ workshop, som snabbt blev fullbokad.

En annan populär utställning är den återkommande utställningen Normstorm. För 11 året i rad ställde elever från Jönköpings högstadie- och gymnasieskolor ut sin normkritiska konst. Resultatet visades hos oss på läns museet samt i Juneporten i Jönköping. Motiven ställer frågor, väcker tankar och uppmuntrar till samtal kring normer, jämställdhet och jämlikhet. De utgår från elevernas egna erfarenheter och upplevelser hur det är att vara ung idag.

Under året besökte Jönköpings kommuns elever i årskurs 7 utställningen. Det blev tydligt under de visningar som våra museipedagoger höll, att frågorna är viktiga och berör ungdomarna. Under sommarperioden hade vi många besökande turister både från Sverige och andra länder, där flera berättade hur viktig utställningen är och att de blivit berörda av det som ungdomarna har skapat.

Normstorm är ett samarbete mellan skolorna, Jönköpings kommun, Kvinno- & tjejjouren Jönköping, Mediacenter Jönköpings län samt Jönköpings läns museum.

Skapandeprocesser för feriearbetarna

I början av sommaren fick sju ungdomar möjlighet att fördjupa sig i olika konstformer hos oss. Möjligheten ges genom Region Jönköpings läns återkommande feriepraktikprogram Kultursommar. Tillsammans med professionella handledare fick deltagarna utveckla sitt konstnärliga intresse och testa olika material och tekniker.

– Det var spännande att följa ungdomarnas resa, berättar Linnea Bertlin, museipedagog. De utvecklades mycket under de veckor som praktiken pågick och levererade så fina resultat. Konstverken och skapandeprocesserna resulterade i utställningen Formstark på Jönköpings läns museum. Även konstområdena dans, film och slöjd visades upp i utställningen.

Omtyckta workshops

Under året blev platserna till våra omtyckta kreativa workshops snabbt uppbokade. Bland annat fick deltagarna testa att binda kransar och trycka på papper och textil med växters egna färgpigment.

En mycket omtyckt workshop var den som handledes av konstnären Per Fhager. Workshopen började med en visning i utställningen Soft Pixels där Per berättade om de tavlor han broderat med inspiration från tv-spelens värld.

– Per var väldigt pedagogisk, berättar en workshopdeltagare. Vi fick testa olika broderitekniker, fundera kring färgval och sambandet mellan pixelgrafik och stygn.

”

Att få vistas med elever utanför klassrumsmiljön och sätta skolans kunskaper i andra sammanhang är ovärderligt för oss, tack! Besöket hos er gav eleverna insikt i att människor i alla tider har liknande problem och funderingar.

Pedagog, Brinellskolan i Nässjö

I den kulturhistoriska utställningen Kampen i Tiden, navigerar du genom berättelser om kunskap, arbete, kropp, plats och makt.

Länets historia – på plats & digitalt

TILLGÄNGLIGHET & LÄNSNÄRVARO

Filmer som når ut

Livesändningar, filmer och framför allt reels – korta filmer i sociala medier – har varit viktiga verktyg för att nå invånare i hela länet, inte bara våra fysiska besökare. Och de digitala besökarna har varit många. Bland annat hade *Filmen om Vätterleden* nära 80 000 visningar, där över 3 000 personer såg videon med engelsk undertext.

De 39 korta filmerna, reelsen, på Instagram har visats 94 000 gånger. Den mest populära reelsen var när Instagramprofilen Hållbara Sara berättade om den föreläsning hon skulle hålla hos oss. Föreläsningen var en del av Onsdagskväll med museet som är ett återkommande event sista onsdagen varje månad.

I föreläsningsserien erbjöds fördjupningar i ämnen kopplade till vår verksamhet. Flera populära föreläsare gästade oss under året, däribland Erika Åberg med fokus på byggnadsvård i Vägarna berättar och Richard Tellström som berättade om mat och dryck genom svensk historia. Föreläsningarna hölls på plats och livesändades även via vår webbplats och Jönköpings lokal-tv, allt för göra kultur och kunskap tillgängligt för fler.

Genom att fortsätta med den digitala satsningen har vi gjort det möjligt för ännu fler av länets invånare att ta del av länmuseets kunskap, innehåll och värde. Det digitala utbudet har även haft tittare utanför länet, ja till och med utanför Sveriges gränser.

Kultur för fingrar och öron

Under hösten hölls en idérik nätverksträff på plats i Jönköping, för det nätverk kring tillgänglighet för personer med synnedsättning, som Jönköpings läns museum startade 2021 tillsammans med Synskadades riksförbund i Jönköpings län.

– I nätverket *Kultur för fingrar och öron* ingår museer från hela Sverige tillsammans med representanter från Synskadades riksförbunds regionala avdelningar, liksom syntolkare och andra intresserade av frågorna. Syftet är att vara en plattform för att inspirera, få verktyg och lyfta utmaningar med att göra museer i hela landet mer tillgängliga, säger Åsa Rosén, kommunikationsansvarig.

Sedan starten har träffarna varit digitala, men för att skjutsa på nätverket och sprida det ytterligare hölls nu en fysisk träff. En presentation av de tillgängliga delarna som utvecklats för utställningen *Följa John* hölls, liksom gruppdiskussioner om nätverkets framtid.

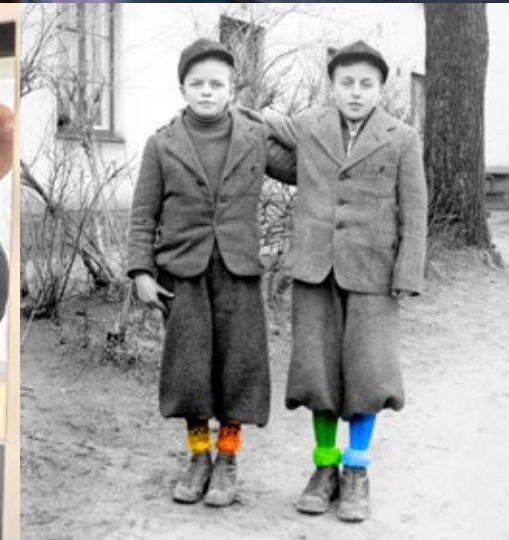
Även fortsättningsvis vill nätverket verka för det viktiga utbytet av erfarenheter och kunskapsspridning som bidrar till nya sätt att tillgängliggöra museernas innehåll.

Bauers digitala brev

Digitaliseringen av de nästan 1 000 brev skrivna av och till konstnären John Bauer har under året färdigställts. Syftet är att just tillgängliggöra breven för en bred publik – vem som helst kan enkelt ta del av brevsamlingen via webbplatsen DigitaltMuseum. Förutom brev till och från olika redaktörer och andra konstnärer finns även korrespondens mellan John, hans fru Ester och deras familjer och vänner.

I november skickades ett pressmeddelande ut för att uppmärksamma digitaliseringen och även lyfta den korrespondens som rör John Bauers yrkeskarriär som tecknare och manusförfattare.

Jönköpings-Posten och SVT Jönköping intervjuade arkivarie Henrik Johansson och breven fick även stor spridning i sociala medier där till exempel ett enskilt inlägg på Facebook sågs av över 14 000 personer.

Galet bra och intressanta utställningar. Allt är väldigt barnvänligt och John Bauer-utställningen var en upplevelse i sig. Du kan se in i konserveringsateljén och ta en trevlig fika i bibliotekscaféet.

Det är fri entré och vi frågar oss varför vi inte varit här långt tidigare.

Besökarröst

Upptäck nya smultronställen

Vad har varggropen utanför Vetlanda, Mosselunds gravfält i Värnamo och Kungsstenarna i närheten av Jönköping med varandra att göra? Jo, de är tre av sju nya smultronställen som vi tipsade om inför sommaren 2023.

Spår efter äldre tiders människor och verksamheter finns i allt från slott, kyrkor och borggruiner, till övergivna odlingsrösen och gravfält. Detaljrika beskrivningar och kartor på läns museets webbplats, gör det enkelt att utforska kulturmiljöerna – och att hitta mer okända pärlor.

Totalt finns 90 olika Smultronställen utförligt beskrivna på museets webbplats. De sju senaste är:

Näshults kyrka sydöst om Vetlanda – en ovanlig typ av timmerkyrka som förekom i Småland. Den stod färdig 1732 och är en av endast tre bevarade.

Varggropen i Korsberga söder om Vetlanda, är 4 meter i diameter och ca 3 meter djup. En stensatt grop från tiden när jakten på varg hörde till det vardagliga livet.

Frihetsmilstenarna som restes 1627 i fyra väderstreck för att markera frihetsmilsten som omgav Jönköpings stad, med slottet i mitten. Stenarna är bland de äldsta frihetmilstenarna, resta under Gustav II Adolfs tid.

Kolbottnar finns i stor mängd, bland annat väster om Vaggeryds travbana. De syns idag som stora runda förhöjningar, och minner om de järnbruk som fanns i Vaggerydstrakten under 17–1900-talen.

Mosselunds gravfält i Värnamo med närmare 60 fornlämningar från både äldre och yngre järnålder. Olika gravtyper som runda, låga högar men också stensättningar, en domarring och flera skeppssättningar.

Myresjö gamla kyrka är en stenkyrka från 1100-talet väster om Vetlanda. Sydportens valv är av sandsten, med en inmurad runsten intill. Omgivningarna bär spår från vikingatiden genom gravfält och runstenar.

Ringröset i Röshult, söder om Taberg, är Sveriges största ringröse. Det är en ovanlig fornlämning som förmodligen uppfördes under bronsåldern. Här finns också flera domarringar, den största är 12 meter i diameter.

För kommande generationer

KUNSKAPSUPBYGGNAD

Genom att undersöka och dokumentera kulturarv och kulturmiljöer i olika former bidrar läns museet till att de förvaltas inför framtiden och kommande generationer. Våra projekt, utredningar och undersökningar skapar ett kunskapsunderlag och en bas för kontinuerlig kunskapsupbyggnad.

Det handlar om allt från olika typer av fornlämnings utforskande i samband med exempelvis arkeologiska undersökningar till vård och underhåll av kyrkor, men också riktade forskningsprojekt kring ämnen som läns museet finner angelägna att studera utifrån behov och dagsaktuella frågor.

– Ett exempel är projektet om Kataloghus, en förbisedd bebyggelsekategori där vi saknat bra kunskapsunderlag. Genom forskningsmedel kommer vi nu att öka vår kompetens inom området, inte bara till gagn för läns museet, utan även för samhällsplanering och byggnadsvårdsbranschen i stort, menar Mikael Nordström, enhetschef kulturmiljö.

Ett annat projekt är boken om medeltidsstaden Jönköping, som på ett populärvetenskapligt sätt sammanfattar viktiga arkeologiska resultat från det senaste halvseklens arkeologiska verksamhet. Ytterligare ett exempel är fotodokumentationen *Det egna hemmet*, där olika länsinvånares förhållande och känslor till sin bostad tas tillvara i intervjuer och foto som museets etnolog och fotograf genomför.

Medeltidsstaden

Sedan länge har vi på läns museet planerat att ge ut en bok om arkeologiska undersökningar som berört det medeltida stadsområdet på Väster.

Våren 2023 såg antologin *Junaköping – Medeltidsstaden Jönköping och arkeologin* dagens ljus. I artiklar och faktabilder presenterar åtta författare några av resultaten från över 60 års grävverksamhet i staden.

Forts. nästa sida.

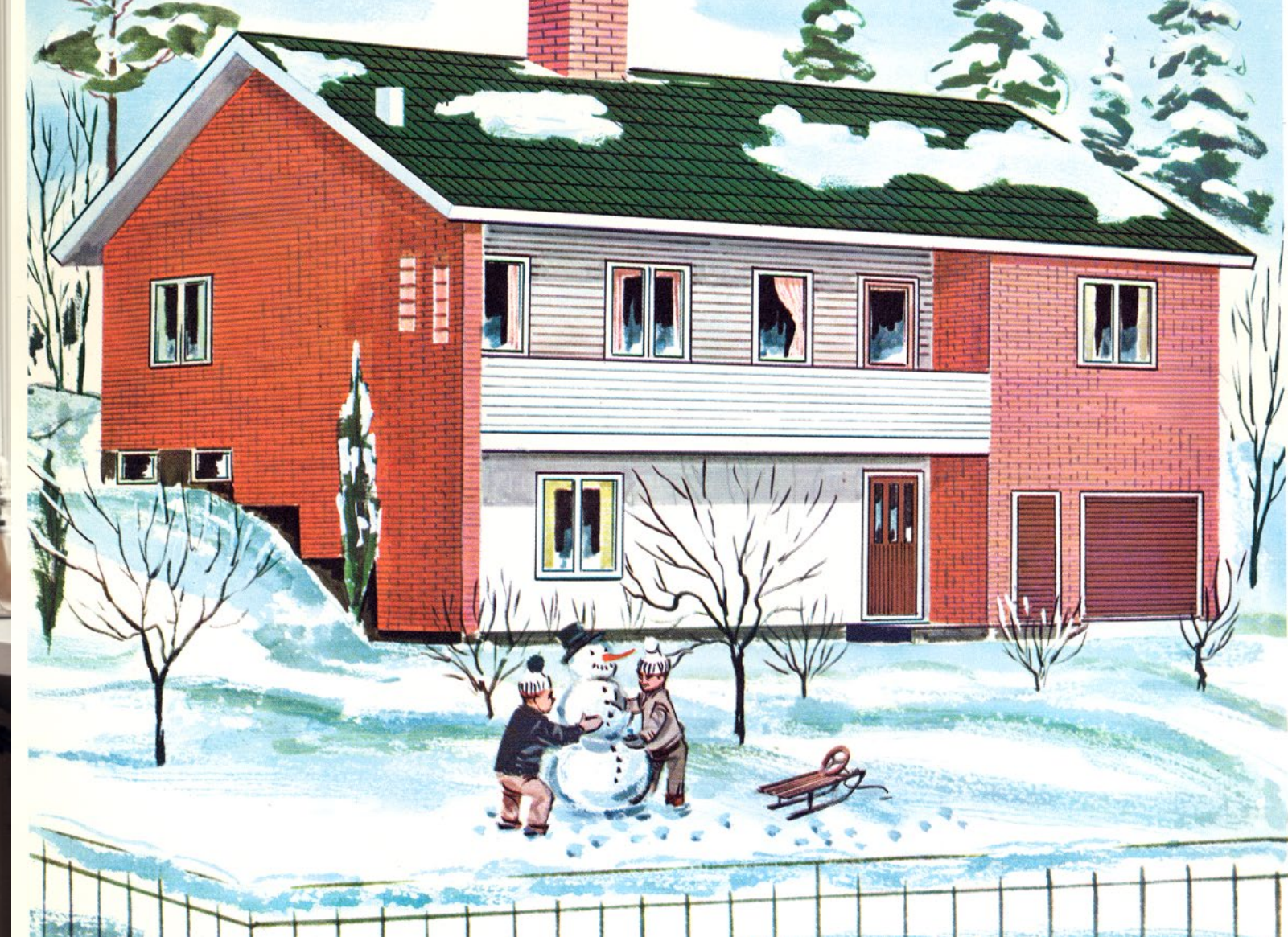
”

Vi hoppas att Smultronställena ska locka ännu fler från när och fjärran att göra utflykter i vårt fantastiska kulturlandskap och upptäcka Jönköpings län och dess historia!

Mikael Nordström
Enhetschef kulturmiljö

En av frihetsmilstenarna som restes 1627.

Arkeolog Kristina Jansson är en av författarna till boken om medeltidsstaden Jönköping.

I samtliga fall har utgrävningarna berott på exploateringar, framför allt husbyggnationer och ledningsdragningar. Tack vare dessa har läns museets arkeologer fått möjligheten att bland annat undersöka och dokumentera medeltida husgrunder, källare, verkstäder, gator och begravningsplatser.

Utgrävningarna har också resulterat i tusentals fynd – från vardagsföremål som skärivor från keramikårl, nycklar, lås, benkammar och hästskor till mynt, ölhanar, speltärningar och vackert utformade beslag och smycken.

Bokens läsare får större insikt i forskningshistorik, stadens etablering och expansion, borgar och befästningar, geografiska perspektiv på staden, vägnätets utformning, järnets betydelse för stad och omland, kloster, kyrkliga institutioner och begravningsplatser, handel och hantverk. Men även om brott och straff, liv och hälsa. Totalt 600 sidor som tillsammans berättar om människors livsvillkor i medeltidsstaden Jönköping.

Det egna hemmet

Fotodokumentationen *Det egna hemmet* dokumenterar personer mellan 20–30 år i sina hem. Fotografering och intervju har skett samtidigt vid rundvandringen i boendet. Arbetet påbörjades hösten 2023 och ska vara klart våren 2024.

Idén till projektet dök upp när vi tittade i museets bildarkiv, och upptäckte att vi saknar interiörbilder från vår samtid. Vi vill undersöka och dokumentera personernas förhållande och känslor till sin bostad.

– *I det material vi samlat in under året konstaterar vi att hemmen och förutsättningarna ser mycket olika ut. Det är allt från nybyggt hus utanför Värnamo till en etta i centrala Jönköping, möblerad med saker från loppis, säger Patricia Monroy, etnolog. – Hemmet blir en värld där inredningen anpassas efter livet man vill leva men också outtalade regler och förhållningssätt har en lika stor plats som möbler och föremål.*

– *Materialet som samlas in ska visa informantens vardag och vi har fått vara med när man stryker framför teven eller rör ihop en Bechamelsås till lasagnen. Det är en spännande känsla när vi ringer på dörrklockan och kliver in i ett nytt hem, med kamera och diktafon redo att dokumentera de yngre länsborna, avslutar Patricia.*

Arkitektur i platta paket

Museisverige har stor vana att utforska och ta vara på äldre bebyggelse, men hur är det med de sentida husen? Läns museet genomför ett forskningsprojekt för att uppmärksamma kataloghusområden från 1960 till 2000. Projektet stöds av Riksantikvarieämbetet och görs i samarbete med Kalmar läns museum.

Många hus från 1900-talets andra hälft är kataloghus. Med detta menas att allmänheten kunde välja hus från någon av husfabrikernas kataloger. Under 1970- och 80-talen arbetade läns museet mycket med byggnadsinventeringar i länets kommuner. Oftast tog man bara

med bebyggelse som var uppförd före andra världskriget. Om mer sentida hus trots allt togs med så berodde det på att de var väldigt speciella, exempelvis ritade av en välkänd arkitekt. Den mer vardagliga bebyggelsen från senare tid förbisågs oftast.

Att bedöma kataloghusens kulturhistoriska värde kan således vara knepigt – det finns ju så många kataloghus, de har ofta förändrats och de upplevs också som ganska anonyma. Dessutom kan det vara svårt att övertyga ägarna om att de bor i ett kataloghushus med ett historiskt värde.

– *Vårt forskningsprojekt är inte avslutat, men redan nu börjar vi ana hur man kan hantera denna bebyggelse. När man står inför ett kataloghusområde är det viktigt att tänka på i vilken skala man betraktar området, säger byggnadsantikvarie Anders Franzén. – Skall man undersöka hus för hus och bedöma om fönstren är utbytta eller ej? Vi tror att man i stället skall se de övergripande strukturerna. Hur har man utnyttjat topografin? Hur har gatustråk och husvolym placerats och fördelats? Hur enhetlig är bebyggelsen?*

Kulturmiljöunderlag i Eksjö kommun

Länsmuseet har under året tagit fram ett kulturmiljöunderlag för fem samhällen i Eksjö kommun; Hult, Bruzaholm, Hjältevad, Ingatorp och Mariannelund. Arbetet har gjorts i samarbete med Kalmar läns museum.

Kulturmiljöunderlaget ska fungera som en vägledning vid bevarande och utveckling av orterna. Det är i första hand tänkt att användas av kommunens handläggare vid hantering av plan- och bygglovsärenden, men kan även vara av intresse för kommuninvånare som vill veta mer om dessa orter.

En del av uppdraget har varit att beskriva samhällenas karaktärer och kulturmiljöer samt att ge rekommendationer för hur dessa bör beaktas, användas och utvecklas. En annan del har varit att inventera byggnader med kulturhistoriska värden. Detta arbete har skett i en särskild app för byggnadsinventering.

Under våren har två byggnadsantikvarier rört sig runt i de fem samhällena för att beskriva, fotografera och registrera byggnader. Flera givande möten har uppstått med nyfikna ordsbor, som också kunnat berätta mer om platsen. Resultatet av arbetet finns digitalt i en skriftlig rapport, samt i kommunens handläggar-karta.

Under tjocka lager smuts fanns en skatt från 1600-talet med originalbemålning i originalskick. Träsnideri och bemålning av hög kvalitet skvallrar om att predikstolen var ett påkostat objekt.

Gunnel Rosenquist, konservator

Konsivering i Hults kyrka

Under året har länsmuseet arbetat i Hults kyrka utanför Eksjö. Kyrkan byggdes på 1800-talet när den gamla kyrkan revs och som tur är sparades en del av de äldre föremålen.

– Sedan dess har bland annat altarpopsatsen och predikstolen från 1600-talet, men också ett par små träskulpturer från det medeltida altarskåpet placerats i den nya kyrkan. De är en värdefull del av, och påminner om, både kyrkans och traktens historia, menar Gunnel Rosenquist, konservator.

Inomhusklimatet har skadat färgskikt på bland annat altarpopsats och predikstolskorg. Färg som lossnar och faller av är vanliga skador i de flesta kyrkor. Det är en utmaning att hitta en nivå på temperatur och luftfuktighet som passar både föremål, gudstjänstliv och plånbok. I Hults kyrka har klimatet förbättrats och det blev dags för konservering. Spjällkande färg och förgyllningar fästes tillbaka, föremålen rengjordes försiktigt och småskadorna retuscherades. I kyrkan finns också stora oljemålningar från 1800-talet med småskador och fläckar som vi justerade och retuscherade.

Till predikstolen hör ett tak med träornament. Under tjocka lager smuts fanns en skatt från 1600-talet med originalbemålning i originalskick. Både träsnideri och bemålning av hög kvalitet skvallrar om att predikstolen var ett påkostat objekt utfört av proffs.

Gamla dokument berättar att bildhuggaren Swen Torbiörnsson Röding från Jönköping gjorde altarpopsatsen 1673 och troligen även predikstolen ett par år senare.

Taket har förvarats i förråd sedan den gamla kyrkan revs och har aldrig målats över. Färgskiktet var dock i mycket dåligt skick så konserveringen har gjorts på museets ateljé där våra besökare har kunnat följa processen genom ateljéfönstren.

Träornament som tillhör en predikstol från Hults kyrka utanför Eksjö, konserveras i länsmuseets ateljé. Färgerna är från 1600-talet och har aldrig målats över.

Transparens & samarbete

Hur ska samlingarna och arkiven tillgängliggöras och användas? Det är frågor som är ständigt aktuella och som utvecklas konstant. Arbetet med samlingarna pågår hela tiden, ändå har vi under året stannat upp och funderat på arbetssätt – genom utställningen Kanon, genom att diskutera gallring, och framför allt genom att rikta fokus mot digitalisering.

– Länsmuseet har länge satsat på digitalisering – att omvandla analogt till digitalt material – och där har vi kommit mycket långt. Men nu börjar omvärlden förskjuta uppmärksamheten mot att det digitaliserade ska komma användarna till godo och bli synligt och tillgängligt. Denna förskjutning måste och vill vi ta höjd för, berättar Martin Sundberg, enhetschef dokumentation och samlingar.

– Under året har verksamheten förstärkts genom en arkivassistent och en samlingskonservator. Det ger helt nya möjligheter och innebär bland annat förbättringar när det gäller att långsiktigt vårda och förvalta samlingarna.

Samlingarna fortsätter att växa genom till exempel etnologisk samtidsinsamling och nyförvärv, såväl donationer som inköp. Själva förvaltningen har fokuserat på en översyn av depositionsavtal, liksom på att beståndsinventera magasinerna. Det sistnämnda är ett viktigt led inför arbetet med att flytta externa magasin. Ökad förståelse för samlingarna behövs ständigt då det ökar tillgänglighet genom fotografering och registervård, liksom att överblicken lägger grund för förmedling och hur vi vid behov kan gallra.

Gallring

Ett museum samlar – det är en självklarhet. Mindre självklart är att ett museum av olika anledningar behöver rensa i samlingarna.

Att gallra föremål är något man fortfarande talar tyst om: det förstås som ett nederlag. I takt med allt högre krav på magasin, förändringar i omvärlden, stigande

kostnader och växande samlingar måste gallring lyftas fram som ett alternativ.

Eftersom det är en komplex fråga som pekar rakt in i museetiska ställningstaganden bjöd vi in till en internationell workshop. Tjugo deltagare från Europa – från Sverige främst från andra läns museer – kom till Jönköping för att under två dagar i oktober diskutera erfarenheter kring gallring i ljuset av digitaliseringens utmaningar. Ny teknik ger nya möjligheter att ta tillvara och förmedla information om föremål, även om de kanske skadats så illa att destruering återstår. Föredrag varvades med diskussioner och tillvägagångssätt från bland annat Finland och Nederländerna presenterades.

Bland det som kom fram under diskussionerna var hur avgörande det är att museerna är transparenta med hur de arbetar. Man måste förklara vad man gör och varför så att förtroendet bevaras intakt. Likaså är det oerhört betydelsefullt att samarbeta; att involvera publiken, forskare och museikollegor. Det kan bli rimligt att tänka gallring inte som ett hot eller en sista utväg, utan snarare som en möjlighet och utgångspunkt för att diskutera museets roll i samhället. Gallring är något som vi som museum kommer att behöva ägna oss åt förstärkt, och det behöver bli en naturlig del redan från det tillfälle då ett verk införlivas i samlingen.

Depositioner

Ordet deposition betyder långtidslån i museisammanhang. Depositioner kan vara ingående eller utgående. Redan strax efter läns museets grundande, genom Norra Smålands fornminnesförening 1901, tog föreningen emot ingående depositioner.

Många av de tidiga depositionerna var inventarier, ibland medeltida, från kyrkor i länet. Föremålen användes inte längre i kyrkorna, men församlingarna ville bevara dem som kulturhistoriska minnen och lämnade dem i förvar hos fornminnesföreningen. Att ta emot föremål som deposition var också ett sätt för fornminnesföreningen att påbörja en föremålsamling att visa. *Forts. nästa sida.*

Under 2023 visades konst och föremål från läns museets samlingar i utställningen Kanon – välsignelse eller förbannelse?

”

Man måste förklara vad man gör och varför, så att förtroendet bevaras intakt. Det är oerhört betydelsefullt att samarbeta – att involvera publik, forskare och museikollegor.

Martin Sundberg, enhetschef
Dokumentation och samlingar

Senare under 1900-talet har flera församlingar återhämtat deponerade föremål för att åter ge plats åt dem i sin kyrka. Läns museet är numera mer restriktivt mot att ta emot ingående depositionen, eftersom föremålen fordrar förvaltande i form av vård, lokaler och personal.

Utgående depositioner är en sorts långtidslån som fortfarande pågår i läns museets verksamhet. Depositionsmottagarna är bland annat museer och hembygdsföreningar i länet. För läns museet är detta en värdefull möjlighet att tillgängliggöra sina samlingar på olika platser i länet. Den senaste utgående depositionen är delar av det arkeologiska materialet från medeltidsborgen Rumlaborg i Huskvarna, som sedan våren 2022 visas i Kruthuset i Huskvarna.

Vad är en kulturkanon?

Vem bestämmer vad som är viktigt? Det finns många missförstånd kring begreppet kanon och när frågan aktualiseras i politiken känns det viktigt att prata om de möjligheter, för- och nackdelar, som ryms.

Det är betydelsefullt att skilja mellan kanon som något som växer fram långsamt över tid och där många olika faktorer spelar in, och kanon i form av en lista skapad vid ett enskilt tillfälle. En lista blir i sig intressant som historiskt dokument, men säger mycket litet om vår kulturhistoria. Däremot är kanonbegreppet ett utmärkt verktyg för att belysa hur ett museum arbetar. I princip varje museum har föremål eller konstverk där man säger: det här måste vi visa, det vill publiken se. Vid läns museet är det John Bauer. Men varför ska det vara så?

Om läns museet främst visar John Bauer, vad händer då med det som finns i magasinerna? Det är viktigt att museet funderar på sin verksamhet och hur man förmedlar samlingarna till publiken på ett nyanserat sätt. Annars kan man hamna i en ond cirkel: Bauer efterfrågas därför att han är känd, och han är känd därför att han visas – men samlingarna rymmer så mycket mera. Inte konstigt att till exempel kvinnliga konstnärer länge förde en undanskymd tillvaro. I led med att visa och diskutera hur vi arbetar med samlingarna

vid läns museet öppnade vi i maj utställningen Kanon – välsignelse eller förbannelse? I den visas konst och föremål ur samlingarna för att genom olika motsattpar problematisera begreppet kanon. I grunden handlar utställningen om att spegla hur vi som museum arbetar med samlingarna – en självvranssakan.

Schaktningar vid Kanalgatan

Jönköpings läns museum har under några år varit med vid schaktningarna för byte av vatten- och avloppsledningar i Jönköping. Våren 2023 började vi i Kanalgatan i korsningen Ulfspärregatan.

Fynden som hittas är hushållsavfall; trasiga kärl, djurben, glas och trasiga redskap. Den största mängden handlar om krukor och fat som trots att de har gått sönder kan berätta om vad man ätit på, serverat och förvarat matvaror i. Vid korsningen Änkhusgatan/Kanalgatan framkom många kärl som blivit felbrända i det krukmakeri som fanns vid Slottsgatan/Änkhusgatan under 1600-talet. De tillverkade även glaserade kritpipor i färgerna gult, grönt och blankt svart. Vi fann förutom kritpipor också själva pipstödet där det satt flera avbrutna pipskaft. Stödets funktion var att hålla isär piporna vid bränningen i ugnen. Dessa fynd är unika.

– Vid korsningen Björngränd/Kanalgatan låg verkstaden till Banks krukmakeri som användes under andra halvan av 1700-talet. Utanför verkstaden hittades ett roligt och mycket ovanligt fynd i form av ett litet djur, berättar Susanne Nordström, arkeolog. – En leksak med fyra ben, ihoprullad svans, målade vita fläckar men som tyvärr saknar huvud. Figuren föreställer en hund eller katt som har glaserats med blyglasyr.

Fynd av ytterligare en upprullad svans visar att djuret har tillverkats i flera exemplar. Om det varit en produkt som krukmakaren har sålt eller endast tillverkat till sina egna barn kan vi tyvärr inte veta.

Pipstödet, pipan och den lilla leksaken blir ett bra tillskott till samlingen av arkeologiska fynd, som berättar om livet i gamla Jönköping.

Jönköpings läns museum är inte bara själva byggnaden i centrala Jönköping. Vår verksamhet finns i hela länet och vår uppdragsverksamhet inom kulturmiljö bedrivs runt om i landet.

”

Utanför verkstaden hittades ett roligt och mycket ovanligt fynd i form av ett litet djur. En leksak med fyra ben, ihoprullad svans, målade vita fläckar och glaserad med blyglasyr.

Susanne Nordström, arkeolog

Nyförvärv till samlingarna

Konstsamlingen

Konstsamlingen har under 2023 berikats både med klassiskt måleri, samtida keramik och modern textil. Spännvidden i material och teknik finns också i hur museet förvärvat: på auktion, vid en utställning och genom ett förvärv via en privatperson. Alla tre konstnärer på denna sida har dock anknytning till länet - genom födsel eller genom att vara verksamma i Jönköpings län.

Gustav Ankarcrone, *Postkusk, Berlin*, cirka 1888. Olja på duk.

Föremålssamlingen

Länsmuseet har under året förvärvat föremål av olika slag, huvudsakligen gåvor från privatpersoner. Det är stor variation på föremålen, allt från förhistoriska redskap, till vardagliga objekt, som ölflaskor från 1930-talet. Här finns också hantverksföremål och föremål kopplade till konfektionsindustri. När vi idag förvärvat föremål är det mycket viktigt att föremålet åtföljs av en berättelse; uppgifter om föremålets proveniens och kontext, dess historik och sociala sammanhang.

Ölflaskor med etikett Klass II Krönleins Pilsner Jönköping. Flaskorna påträffades av givaren i slutet av 1980-talet vid arbete som snickare vid renovering och tillbyggnad av befintlig byggnad på Södra Vätterbygdens folkhögskola.

Flaskorna låg i kutterspåret i bjälklaget intill en skorsten som skulle rivas i byggnaden från 1930-talet, elevhemmet Hemgården.

Flaskorna med sin historia blev ett fint komplement till en samling äldre redskap, verktyg och maskiner för tillverkning av tunnor, och bryggning av öl med mera, som länsmuseet förvärvade 1944.

Mary Moeschlin, *Blå hägring*, 1980-tal. Textil väv.

Mariia Zahurska, *Jewelry box*, 2022. Rakugods.

Lösfynd från stenålder - en samling av lösfynd från stenåldern påträffade i samband med jordbruksarbete på fastighet i Skinnersdal utanför Jönköping. Föremålen bidrar till kunskapen om livet under förhistorisk tid i Södra Vätterbygden.

Damaskor och skisser av sko-modeller utförda av Rudolf Nilsson, skomodellör på Löfsko skofabrik i Jönköping på 1920-1930-talet.

Föremålen ger en personlig koppling till en betydande konfektionsindustri i Jönköping under 1900-talet. Sedan 1970 finns många damskor från Löfsko i länsmuseets samling.

Syhäst

Syhäst - ett sadelmakarverktyg efter sadel- och bilsadelmakare Sven Hasselqvist (1911-1982), verksam i Jönköping.

Med samlingen följde värdefull historisk kontext om hantverkaren. Sedan tidigare har länsmuseet endast ett fåtal föremål från detta hantverk.

Lösfynd från stenålder

Damaskor, Löfsko skofabrik

2023 i siffror

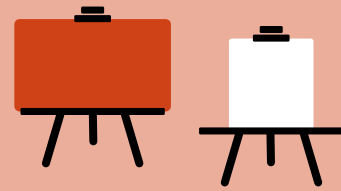
8 stickade tumvantar

hänger i utställningen Kampen i Tiden

Filmen om Vätterleden har visats

80 676 gånger på YouTube

Över sommaren lånades

9 konstverk av John Bauer

ut till Lillehammer Kunstmuseum i Norge

1272 glasunderlägg

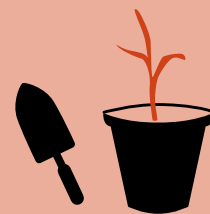
har sålts i museibutiken

190 liter äppelmust

från lokala leverantörer har gått åt under våra event

142 306 besökare

I projektet Stadens kolonister har

9 personer

intervjuats & fotograferats

Har du sett de

4 STORA älgarna

i utställningen Följa John?

9 hyllmeter arkivhandlingar

har lämnats till Skogsstyrelsen

Sammanlagt har
68 rapporter
sammanställts

59 enskilda
arkiv har
registrerats

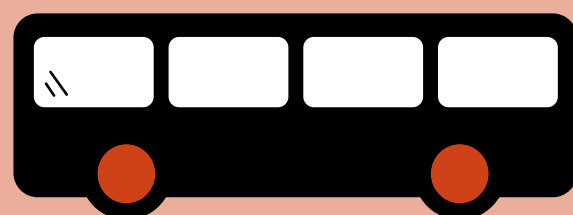
Vi har fått
17 339 likes
på Instagram

Antal uppdrag inom

Arkeologi 99

Byggnadsvård 158

Konservering 62

1599 elever har åkt gratis buss

till museet tack vare samarbete med företag

Årets resultat

RESULTATRÄKNING

	2023	2022
Rörelsens intäkter	60 366 198	54 916 949
Rörelsens kostnader	- 58 123 901	- 51 057 326
Rörelseresultat	2 242 297	3 859 623
Finansiella intäkter och kostnader	1 068 544	1 090 411
Årets resultat	3 310 841	4 950 034

BALANSRÄKNING

	2023-12-31	2022-12-31
TILLGÅNGAR		
Anläggningstillgångar		
Materiella anläggningstillgångar	1 068 354	1 360 898
Finansiella anläggningstillgångar	18 658 218	18 600 525
Summa anläggningstillgångar	19 726 572	19 961 423
Omsättningstillgångar		
Varulager mm	488 780	521 092
Kortfristiga fordringar	4 670 790	3 311 748
Kassa och bank	20 252 594	15 890 048
Summa omsättningstillgångar	25 412 165	19 722 887
Summa tillgångar	45 138 737	39 684 310
EGET KAPITAL OCH SKULDER		
Eget kapital	30 202 310	26 891 468
Kortfristiga skulder	14 936 426	12 792 842
Summa eget kapital och skulder	45 138 737	39 684 310

För fullständig resultat- och balansräkning hänvisas till Stiftelsen Jönköpings läns museums årsredovisning som finns publicerad på jonkopingslansmuseum.se/om-museet

Följ oss

	Webbplats	jonkopingslansmuseum.se
	Facebook	@jkpglm
	Instagram	@jonkopingslansmuseum + @kulturmiljo
	Bloggportal	jonkopingslansmuseum.se/bloggportal
	YouTube	youtube.com/jkpglm
	Flickr	flickr.com/photos/jkpglm
	DigitaltMuseum	digitaltmuseum.se
	LinkedIn	linkedin.com/company/jonkopingslansmuseum

Scanna QR-koden och se en kort film om verksamheten

KAXIGA, KREATIVA OMVÄXLANDE & OFÖRGLÖMLIGA UPPLEVELSER

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM

jonkopingslansmuseum.se